

במה שייא שיש בידם תכלת אם יש בדבריהם ממש

תשובה רעג

שאלה: האם יש מקום להחמיר למה שייא שמצאו את התכלת האמיתי דהא אף אם אינו כדבריהם לא יהא זה אלא לבן.³²⁹

תשובה: אין בדבריהם ממש שחז"ל אמרו שהתכלת נגנז, ³³⁰ וא"א להמציא דינים חדשים בהשערות בעלמא בלי קבלה מאבותינו.³³¹

תשובה רעד

שאלה: אימתי נגנז התכלת, ובגמ' מנחות דף מ"ב ב' מבואר דבימי האמוראים היה עדיין תכלת.

מקורות וביאורים

קונטרס להשיג לכל טענותיהם של היום, וגם צל"א ח"א לנו לעשות דבר חדש צל"א מקורם עכ"ל. וע"ע בעין התכלת בהקדמה שכ' ששלח לו הגאבד"ק בריסק [בעל הבית הלוי] ע"י א' ממיודעיו שיכתוב ויאמר לו בשמו וז"ל כבוד מעלתו לא ביאר בדבריו מה זאת מצא אחר שנשכח את מציאת הדג או הוצאת צבעו, ורק אחרי אשר כבוד מעלתו יברר זאת היינו היה בזה דבר הנשכח והוא מצאה אז נהיה מחוייבים לשמוע אליו וללבשו, אכן אם נאמר כי הדג היה במציאות וגם הוצאת צבעו היה ידוע בכל זמן מהזמנים שעברו עלינו מעת שפסקה התכלת מישראל ועל כל זה לא לבשוהו אבותינו ואבות אבותינו הרי הוא כאילו יש לנו בקבלה ומסורה מאבותינו כי זה הדג וצבעו איננו החלזון והתכלת אף שהוא בכל הסימנים שסמנו בו חז"ל כי אפי' נרבה כחול ראיות לא יועילו נגד הקבלה והמסורה ורק אחרי אשר יברר לנו כי דג זה או מלאכת צבעו נפסק ונשכח מציאותו או ידיעתו בשום זמן מהזמנים ונפסקה בזה הקבלה אז יהיה לנו דברי ההלכה לראיה עכ"ל, וע"ע בעובדות

א'. 329. ע"י בס' עין התכלת [מהאדמו"ר מראדזין זצ"ל] סמ"א שהביא בשם גדול אחד דעד כאן לא אמרין ספיקא לחומרא אלא היכא שע"י שיחמיר על עצמו יתקן את עצמו שיצא בבירור מכלל ספק, וע"י בזה בפמ"ג פתיחה כוללת הל' ברכות אות ט"ז, ודחה שם דגוף המצוה מחוייב לעשות גם אם אחר עשייתו נשאר בספק אם נפטר מחיובו ע"ש. 330. בכתבי רבינו שליט"א כתב בזה"ל צענין תכלת שמידשו צומן האחרון אמר [החזו"א] לשאל אחד שטען אס לא יועיל לא יזיק שצעירו היה א' שלגש משקפים צלי זכוכית ואמר שאס לא יועיל לא יזיק, ולאחד השיב קח דם שור ותלצע, והוסיף ע"ז רבינו שליט"א וע"י בתשו' ישועות מלכו סי' א' ב', וע"י צמדצ"ר פי"ז סי' ה' שהתכלת נגנז עכ"ד. 331. למחבר הספר לולאות התכלת כ' רבינו שליט"א בזה"ל לכבוד המחבר שיחי, כל רבותי לא החזיקו מזה וכבר אמרו צמדצ"ר (צמדצ"ר פי"ז ס"ה) שהתכלת נגנז ורמז"ס פ"א מלילית ה"ט כ' העושה לנן צל"א תכלת כו' וזה הוא מנהגינו, וכבר השיב מו"ח שליט"א תשובה ע"ז שאין לחוש לזה וגם ראיתי ת"ח צומנינו שהדפיס

תשובה: התכלת נגנז בסוף ימי האמוראים כדאיתא במדרש³³² ולכן לא כתיב בתכלת לדורותם כמש"כ האור החיים.³³³

תשובה ערה

שאלה: בהנ"ל הא מבואר בגמ' מנחות דף מ"ג א' דמר³³⁴ ממשכי אייתי תכלתא בשני רב אחאי ולפי' רשב"ם רב אחאי המוזכר בש"ס הוא רב אחאי גאון הרי דאף בימי הגאונים היה תכלת.

תשובה: תוס' בכתובות ב' ב' דחו זה שלא יתכן.³³⁵

תשובה רעו

שאלה: במה שהשיב הדר"ג שליט"א עפ"י המדרש דהתכלת נגנז, לכאור' צ"ע דאכתי י"ל דחזר ונתגלה, וכ"מ בשו"ת מהרי"ל החדשות [סי' ה' אות ב'] דמייתי מתשובת מהר"ח שכשהיה רואה מי שהטיל ציצית של פשתן לא היה מוחה הואיל והאידנא אין מצוי תכלת, אבל יתר רבותינו החמירו וכו' "וסברא הוא דשמא יחזור דבר לקלולו ויהא תכלת מצוי" כ"ש למאי דכתב סמ"ג דאותו דג חלזון הוא בים המלח וכתב סימנין בקל היה לעשות תכלת עכ"ד, הרי מבואר ריש לחוש שיחזור הדבר ויהא תכלת מצוי, גם יש להביא ממש"כ בשו"ת הרדב"ז סי' תרפ"ה וז"ל

מקורות וביאורים

בלא הפסק משא"כ התכלת עכ"ד ע"ש.
334. פירש"י מר, שם חכם. ממשכי, שם מקום.
335. יעו"ש בד"ה פשיט רב אחאי וז"ל לא כמו שפי' רשב"ם דהיינו רב אחאי גאון שעשה שאלתות והיה בסוף כל האמוראים ולכך משנה לשונו בכל הש"ס פריך רב אחאי פשיט רב אחאי שהרי כאן רב אחאי עונה על דבריו אלא אומר ר"ת שהוא אמורא וכל אמורא היה תופס לשונו כמו מגדף בה ר' אבהו תהי בה ר' יוחנן לייט עלה אביי עכ"ל, ושמעתי מרבינו שליט"א דאפשר ליישב גם לדעת רשב"ם דאף אמנם דהתכלת נגנז בסוף ימי האמוראים, וכנ"ל בתשובה הקודמת, מ"מ בימי רב אחאי שהיה קדמון וסמוך לזמן

והנהגות לבית בריסק ח"א עמ' רס"ז מה שהובא שם בזה מהגרי"ז זצ"ל. 332. לשואל אחר ביאר רבינו שליט"א דנמדרש (נמדנ"ר פ' קרח) איתא שהתכלת נגנז והמדרש נמסר נסוף ימי האמוראים. 333. עי' אור החיים במדבר פט"ו פסוק ל"ח וז"ל עוד ירצה בהעיר למה כתב לדורותם באמצע פרטי המצוה, אכן לצד שיש במצות ציצית שני דברים הלבן והתכלת, הלבן ישנו בכל זמן, והתכלת יש זמן שאינו מצוי, ונתחכם ד' ואמר לדורותם קודם זכרון התכלת, לומר שהלבן לדורותם, אבל תכלת כשאנו בנמצא אין חיוב בו, והגם שהתכלת אינו מעכב את הלבן וכו' אעפ"כ הלבן הוא בנמצא לדורות

דעת הלכות ציצית נומה קמא

ואפשר שעד היום הוא מצוי אלא שאין מכירין אותו או שאין יודעין לצודו ע"כ, וע"ע בשו"ת חמדת שלמה [חלק אה"ע תקנת עגונות סי' ט' אות כ"ג] שכתב בתו"ד וז"ל א"כ אף בתכלת אין הדבר מוכרח שלא ימצא תכלת אף בזה"ז אם נעמוד על כל הבדיקות כמו שהעתיקם הרמב"ם ז"ל בהל' ציצית עכ"ד, הרי מבואר דס"ל דאפשר שימצא תכלת בזה"ז, וכ"מ ממה שהביאו הרי"ף והרא"ש [הל' קטנות הל' ציצית סי' ט"ז] לההיא דמנחות דף מ"ב ב' דקאמר האי תכלתא היכי צבעיתו ליה והרי דשייך שיהא נוגע לדינא אף בזה"ז ואמנם יעוי"ש במעדני יו"ט [אות צ'] שתמה על זה למה כתבוה הרי"ף והרא"ש דהא לא נ"מ האידנא כלום ע"ש.

תשובה: אין ראיות ברורות ומשיח אי"ה יביא התכלת.

תשובה רעז

שאלה: בהנ"ל לא הבנתי דהלא בחז"ל לא נזכר עד איזה זמן יגנו התכלת, ומנין לנו שלא יתגלה רק בזמן שיבא המשיח אי"ה.

תשובה: כמו כל הדברים שנגזרו ואין עתידין להגלות עד יבא גואל (עי' אבות דר' נתן פמ"א הי"ב³³⁶).

תשובה רעח

שאלה: מי שיש לו טלית עם פתיל תכלת שנעשה בזה"ז, האם מותר לו ללובשה או דעדיף שלא ללובשה.

תשובה: עדיף לא ללבשה שלא יחשבו שזה תכלת.³³⁷

מקורות וביאורים

האמוראים עדיין נשאר תכלת ממה שהכינו קודם לכן עכ"ד. ³³⁶ שם איתא בזה"ל דברים העשויין וגנוזין אלו הן אהל מועד וכלים שבו וארון ושברי לוחות וצנצנת המן והמטה [צלוחית של שמן המשחה] ומקלו של אהרן שקדיה ופרחיה ובגדי כהונה ובגדי כהן משיח אבל מכתשת של בית אבטינס שלחן ומנורה ופרכות וציץ עדיין מונחין ברומי ע"כ. ³³⁷ וע"ע במעורר ישנים עמ' י"ג וז"ל התכלת שנעשה בימינו אינו תכלת כלל, ואסור ללבוש ט"ג או ט"ק שיש בו התכלת, וכמ"ש בעזה"י בקונטרס התכלת עכ"ד, ושמעתי להעיר בשם הגרי"ד סאלאוויצק זצ"ל דאם אינו תכלת אין יוצאים עי"ז שיטת הרמב"ם בפ"ב מהל' ציצית הל' ח' שצריך לעשות הציצית מצבע הטלית, והו"ד בשו"ע סי' ט' ס"ה וכ' דהמדקדקים נוהגים כן,